

ROLA WŁADZ GMIN WIEJSKICH POŁOŻONYCH NA TERENIE EUROREGIONU NIEMEN W ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM (W OPINII MIESZKAŃCÓW) – BADANIA WŁASNE

Bartosz Mickiewicz

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Streszczenie. W artykule przedstawiono opinie mieszkańców gmin wiejskich położonych na terenie Euroregionu Niemen dotyczące roli władz gmin w rozwoju społeczno-gospodarczym tych terenów. Założono, że tempo rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich położonych na badanym obszarze zależy przede wszystkim od aktywności władz lokalnych. Aktywna postawa urzędów gminnych, przede wszystkim w sferze pozyskiwania środków finansowych i ich racjonalnego wykorzystywania, nie pozostaje bez wpływu na wzrost przedsiębiorczości mieszkańców, przyczynia się do gospodarczego ożywienia terenów oraz przynosi znaczne korzyści gospodarcze dla gmin wiejskich w postaci nowych miejsc pracy, co stopniowo przyczynia się także do rozładowywania napięć społecznych. Ankietowani mieszkańcy gmin Euroregionu Niemen wskazywali bariery rozwoju, szanse, które władze lokalne powinny wykorzystać, a także konkretne działania, które, ich zdaniem, powinny być podejmowane przez gminę w celu ożywienia i rozwoju gospodarczego.

Słowa kluczowe: Euroregion Niemen, władze gminne, obszary wiejskie, rozwój społeczno-gospodarczy, bariery i szanse rozwoju

WSTĘP

Euroregion Niemen leży na obszarze przygranicznych regionów: Polski (pow. 205,45 tys. ha z 1211 tys. mieszkańców), Litwy (pow. 195,4 tys. ha z 1331,3 tys. mieszkańców) i Białorusi (250 tys. ha z 1200 tys. mieszkańców). Po stronie polskiej obejmuje on tereny 14 gmin dawnych województw białostockiego i suwalskiego (obecnie

województwa podlaskie i warmińsko-mazurskie), po stronie litewskiej rejon: wileński, mariampolski i alytuski, a po stronie białoruskiej – obwód grodzieński. Euroregion obejmuje obszary o dużych walorach przyrodniczych, tworzące obszar tzw. Zielonych Płuc Polski, które niebawem będą pełnić funkcję Zielonych Płuc Europy. W polskiej części Euroregionu znajdują się cztery parki narodowe stanowiące 31 proc. powierzchni wszystkich parków narodowych w Polsce. Wiele obszarów chronionych jest także po stronie litewskiej i białoruskiej. Na terenie Euroregionu leży również jeden z najstarszych szlaków wodnych w tej części Europy: Kanał Augustowski, który łączy Polskę i Białoruś.

Aktywizacja obszarów wiejskich w kierunku ich wielofunkcyjnego zrównoważonego rozwoju jest jednym z najważniejszych celów strategicznych Euroregionu Niemen. Osiągnięcie tak sformułowanego celu wymusza potrzebę optymalnego zagospodarowania i wykorzystania terenów należących do Euroregionu w celu odpowiedzialnego rozwoju dwóch podstawowych funkcji: rolnictwa i turystyki, w zgodzie z wymogami ochrony środowiska przyrodniczego.

Wspieranie rolniczej i pozarolniczej funkcji gminy leży przede wszystkim w gestii władz gminnych, gdyż to one właśnie mają wystarczająco dużo cech predysponujących je jako animatorów i inspiratorów przemian zachodzących na wsi, a przede wszystkim to one dysponują środkami finansowymi. Szczególnie dotyczy to prezentacji możliwości i atrakcyjności gminy jako miejsca inwestowania, pomocy w organizacji przedsięwzięć gospodarczych, przyznawania ulg podatkowych itp.

Aktywna postawa urzędów gminnych i pozostałych instytucji lokalnych nie pozostaje bez wpływu na wzrost przedsiębiorczości mieszkańców, przyczynia się do gospodarczego ożywienia terenów oraz przynosi znaczne korzyści gospodarcze dla gmin wiejskich w postaci nowych miejsc pracy, co stopniowo przyczynia się także do rozładowywania napięć społecznych. Dlatego też często w literaturze [Kłodziński 2008] podkreśla się fakt, jak ważne jest poznanie opinii władz gminnych dotyczących szans i barier rozwoju gmin. Zdaniem Rosnera [2007], władze samorządowe będące gospodarzami na własnym terenie najpełniej są w stanie zdiagnozować podstawowe bariery rozwoju, wskazać istniejące szanse, dokonać oceny potencjału ludzkiego i przedsiębiorczości mieszkańców czy też wskazać kierunki dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego.

MATERIAŁY I METODY

Celem badań było poznanie opinii mieszkańców gmin wiejskich Euroregionu Niemen dotyczących oceny działań władz lokalnych w rozwoju danego obszaru. Szczególny nacisk położona na przedstawienie:

- najważniejszych czynników rozwoju gminy w opinii mieszkańców,
- opinii mieszkańców na temat istniejących barier rozwoju i możliwości ich przezwyciężenia,
- działań, które powinny być podejmowane przez gminę w celu ożywienia gospodarczego w opinii respondentów.

Podstawowym założeniem było, że tempo rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich położonych na terenie Euroregionu Niemen zależy przede wszystkim od

aktywności władz lokalnych. Aktywna postawa urzędów gminnych, przede wszystkim w sferze pozyskiwania środków finansowych i ich racjonalnego wykorzystywania, nie pozostaje bez wpływu na wzrost przedsiębiorczości mieszkańców, przyczynia się do gospodarczego ożywienia terenów oraz przynosi znaczne korzyści gospodarcze dla gmin wiejskich w postaci nowych miejsc pracy, co stopniowo przyczynia się także do rozładowywania napięć społecznych. Dlatego też w przeprowadzonych badaniach ważne było poznanie opinii i ocen mieszkańców na temat zarządzania gminą przez władze lokalne. Przeprowadzone badania pozwoliły także na dokonanie analizy czynników i barier rozwoju społeczno-gospodarczego gmin wiejskich leżących na terenie polskiej części Euroregionu Niemen.

Przedmiotem badań było 14 gmin należących do Euroregionu Niemen. Badania zostały przeprowadzone w latach 2007 i 2008. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu, który zawierał pytania zamknięte, otwarte i półotwarte. W większości jednak pytania zawierały gotowy zestaw odpowiedzi do wyboru, co ułatwiało respondentom ich wybór. Ogółem przeprowadzono ankietyzację na grupie 215 mieszkańców. Po zweryfikowaniu odpowiedzi, do dalszej obróbki statystycznej i merytorycznej zakwalifikowano 210 ankiet. Zebrane wyniki opracowano, korzystając z metod wykorzystywanych w naukach ekonomiczno-przyrodniczych.

WYNIKI I Dyskusja

Wybór właściwej drogi rozwoju musi opierać się na rzetelnej analizie oddziaływania różnych czynników wewnętrznych i zewnętrznych na rozwój w aktualnej sytuacji, jak i w przyszłości, w okresie objętym planowaniem strategicznym [Gierszewska i Romanowska 2005]. Analiza SWOT poszczególnych obszarów problemowych daje obraz mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń istotnych dla życia i rozwoju gmin położonych na obszarze Euroregionu Niemen (tab. 1).

Analiza mocnych stron wskazuje jednoznacznie na możliwość przede wszystkim turystycznego rozwoju regionu. Zaliczają się do nich w szczególności wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe, a także mało zmienione działalnością człowieka środowisko naturalne. Daje to także możliwość rozwoju rolnictwa ekologicznego, którego produkty są coraz bardziej poszukiwane zarówno w kraju, jak i za granicą, a szczególnie w wysoko uprzemysłowionych krajach UE. Produkty lokalne wytwarzane tradycyjnymi metodami przyciągają turystów i stanowią istotny element w rozwoju głównie agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego [2009] wynika, że gminy wchodzące w skład Euroregionu Niemen mają w większości charakter rolniczy. Zdaniem ankietowanych mieszkańców, w przyszłości głównym kierunkiem prowadzonej działalności gospodarczej w gminie nie powinna być jednak produkcja rolnicza, ale turystyka. Respondenci twierdzili, że wynika to przede wszystkim z dwóch powodów. Po pierwsze, tereny objęte badaniami charakteryzują się nie najlepszymi warunkami do produkcji rolniczej. Po drugie, niezaprzeczalne walory krajobrazowo-przyrodnicze gminy powodują, że terenami tymi w coraz większym stopniu interesują się turyści, ale także ludzie

Tabela 1. Analiza SWOT gmin należących do Euroregionu Niemen
 Table 1. SWOT analyses of districts belonging Euroregion Niemen

Mocne strony Strengths	Słabe strony Weakness
<ul style="list-style-type: none"> – Bogate, różnorodne i czyste środowisko przyrodnicze mało zmienione działalnością człowieka Rich, diversified and clean natural environment, less changed by human activity – Wybitne walory przyrodniczo-krajobrazowe Big environmental and landscape values – Korzystne warunki dla rozwoju zrównoważonego (ekologiczne rolnictwo i przyjazne dla środowiska formy turystyki) Profitable conditions for sustainable development (ecological agriculture, friendly for environment forms of tourism) – Korzystne warunki dla rozwoju odnawialnych źródeł energii Profitable conditions for development of renewable sources of energy 	<ul style="list-style-type: none"> – Niski poziom rozwoju środowiskowo-gospodarczego Low level of environmental-economic development – Niedostateczna infrastruktura techniczna i społeczna Not sufficient technical and social infrastructure – Brak lokalnych rynków zbytu dla produktów ekologicznych Lack of local markets of sale for ecological products – Zbyt wolno postępujący wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania i życia w sposób przyjazny dla środowiska Insufficient increase of social conciseness about necessity of living and activity in environmental friendly way – Niski poziom edukacji ekologicznej społeczeństwa Low ecological educational level of society
Szanse Chances	Zagrożenia Threats
<ul style="list-style-type: none"> – Partnerska współpraca różnych środowisk na rzecz lokalnego ekorozwoju Partner cooperation of different societies for local eco-development – Możliwość pozyskiwania środków finansowych na realizację zadań środowiskowych z funduszy UE Possibilities of financial means gaining for realization of pro-environmental tasks from EU funds – Wzrost zainteresowania turystyką na obszarach „ekologicznych” Increase of interest of tourism in „ecological” areas – Wzrost zainteresowania i popytu na „ekologiczną żywność” Increase of interest and demand for „ecological nutrition” – Zrównoważony rozwój rolnictwa oparty na środkach finansowych UE Sustainable development of agriculture with use of financial means from EU 	<ul style="list-style-type: none"> – Wzrost ruchu turystycznego na obszarach najcenniejszych przyrodniczo Increase of tourism move in the most valuable environmental areas – Brak skutecznych urządzeń i mechanizmów ochrony środowiska przyrodniczego Lack of effective equipment and mechanisms of natural environment protection – Duża konkurencja innych regionów w zakresie turystyki Big competitiveness of other regions in tourism – Niedostateczna ilość środków finansowych przeznaczanych na ochronę środowiska przyrodniczego Unsatisfied quantity of financial means for natural environment protection – Wprowadzanie nowych obszarów ochrony środowiska, co powoduje zmniejszenie ich dyspozycyjności gospodarczej (np. NATURA 2000) Implementation of new areas of environment protection what makes decrease of their economic availability (i.e. NATURE 2000)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Euroregionu Niemen.

Source: Author's elaboration based on Niemen Euroregion data.

chcący osiedlać się na tych obszarach na stałe. Jak stwierdzili mieszkańcy, przykładem dla nich mogą być tereny parków górskich i nadmorskich, gdzie społeczności lokalne w dużej mierze utrzymują się ze świadczenia usług osobom przyjezdnym.

Poproszeni o dokładniejsze sprecyzowanie atutów, jakie ich zdaniem występują w gminach, ankietowani mieszkańcy wymieniali walory krajobrazowo-przyrodnicze (parki krajobrazowe i narodowe, tereny turystyczno-rekreacyjne oraz zabytki przeszłości (tab. 2).

Należy tu podkreślić, że mieszkańcy zaczęli doceniać fakt istnienia na ich terenie parków narodowych i krajobrazowych. Mają oni świadomość, że restrykcje dotyczące korzystania z zasobów środowiska naturalnego są nie tylko barierą, ale stanowią również niezaprzeczalną korzyść. Wiele gmin położonych na terenie Polski i jednocześnie parków narodowych stało się znanych dopiero wtedy, gdy na ich terenie powołano obszar chroniony. Dla wielu z nich park narodowy stał się swoistą wizytówką, a także formą bezpłatnej promocji [Mickiewicz i Gotkiewicz 2008].

Tabela 2. Mocne strony gmin objętych badaniami w opinii mieszkańców
Table 2. Strong points of inquired districts in inhabitants' opinions

Wyszczególnienie Specification	N	% respondentów % respondents
Walory krajobrazowo-przyrodnicze Landscape-environmental valors	146	69,5
Tereny turystyczno-rekreacyjne Tourism and recreation areas	19	9,1
Zabytkowe obiekty Historical objects	18	8,6
Gospodarstwa agroturystyczne Agritourism farms	10	4,8
Lasy Forest	9	4,3
Bogate środowisko przyrodnicze (fauna i flora) Rich natural environment (fauna and flora)	4	1,9
Przetwórstwo rolno-spożywcze Agricultural-food processing	2	0,9
Korzystna lokalizacja Profitable location	1	0,5
Niskie ceny usług Low prices of services	1	0,5

Źródło: Badania własne.

Source: Author's research.

Rozwój każdego obszaru uzależniony jest od posiadanych mocnych stron, ale także w dużej mierze od czynników polityczno-ekonomicznych, dotyczących nie tylko gminy, powiatu, ale także tych wpływających na ogólną sytuację w kraju. W związku z tym kolejne pytanie związane było z poglądami, jakie czynniki polityczne i ekonomiczne, zdaniem respondentów, mają wpływ na rozwój gminy. Szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli 3.

Tabela 3. Jakie czynniki polityczno-ekonomiczne decydują o rozwoju gminy?

Table 3. What economic-political factors decide about district development?

Wyszczególnienie Specification	Odpowiedzi ankietowanych w % Respondents answers in %
Polityka gospodarczej państwa Economic policy of state	82,3
Ogólna sytuacja polityczna w kraju Whole political situation in state	42,0
Sytuacja rolnictwa i rolników w gminie Agriculture and farmers situation in district	39,4
Zamożność mieszkańców gminy Wealthness of district inhabitants	34,7
Działania władz gminnych District self-government activities	14,5
Inne Others	3,1

Źródło: Badania własne.

Source: Author's research.

Z odpowiedzi respondentów wynika, że widzą oni silne powiązania między polityką prowadzoną przez rząd na szczeblu centralnym a sytuacją społeczno-gospodarczą gminy. Jest to o tyle ciekawa sytuacja, że samorzady lokalne posiadają dość dużą swobodę działania, a możliwości ich rozwoju nie zależą w pełni od działań władz centralnych.

Jeżeli chodzi o podstawowe bariery występujące w analizowanych gminach, to, zdaniem ankietowanych (prawie 44% wszystkich wypowiedzi), podstawą jest brak środków finansowych. Reforma administracyjna państwa postawiła przed władzami lokalnymi wiele nieznanych do tej pory zadań. To właśnie od budżetów poszczególnych gmin zależć będzie kondycja takich działań, jak szkolnictwo, służba zdrowia, ale także perspektywy rozwoju całego obszaru gminy. Brak środków finansowych odbija się także na stanie infrastruktury technicznej i społecznej (20,0% odpowiedzi) (tab. 3).

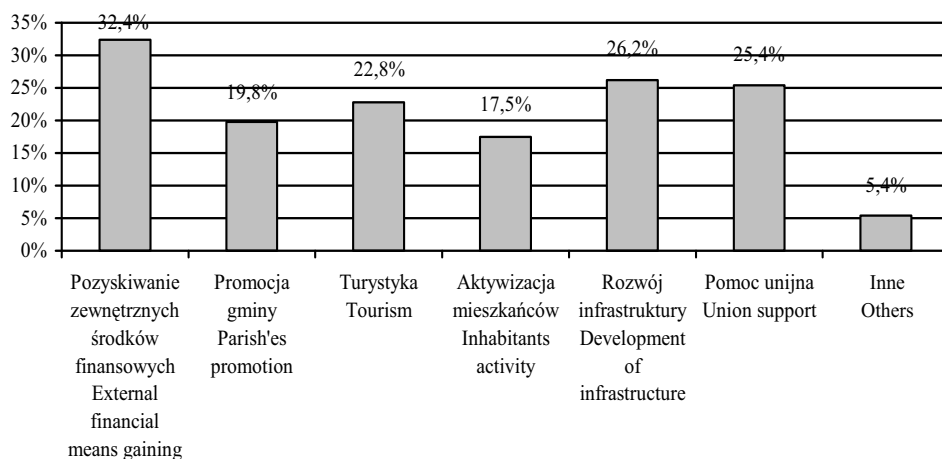
Kolejnym problemem badanych gmin jest bezrobocie (15,7%) ankietowanych. Problem jest poważny na badanym obszarze. Tereny te charakteryzują się znacznie większym bezrobociem z uwagi na relatywnie niewielki (lub nieistniejący) rynek pracy. Niemniej jednak interesujące jest, że bezrobocie jako czynnik było wymieniane przez respondentów dopiero na trzecim miejscu pod względem ważności problemów. Może to świadczyć o tym, że „szara strefa” zatrudnienia na tych obszarach jest duża, a brak pracy dotkliwy dla stosunkowo ograniczonej liczby mieszkańców. W dalszej kolejności respondenci uskarżali się na konieczność podejmowania działań związanych z obecnością obszarów chronionych na terenie gminy (inwestycje prośrodowiskowe, tworzenie obszarów NATURA 2000 itp.) oraz na niekorzystną sytuację w rolnictwie (tab. 4).

Istotną kwestią podjętą w badaniach jest polityka władz gminnych, mająca na celu przewyżczanie istniejących barier. Mieszkańcy gminy doskonale zdają sobie sprawę z jej mocnych stron, jak również z występujących ograniczeń. Dlatego w przeprowadzonych badaniach starano się poznać opinię respondentów na temat działań, jakie ich zdaniem powinny być podejmowane w ich gminach (rys. 1).

Tabela 4. Bariery rozwoju w badanych gminach
 Table 4. Barriers of development in chosen districts

Wyszczególnienie Specification	N	% respondentów % respondents
Brak wystarczających środków finansowych Lack of sufficient financial means	92	43,8
Zły stan infrastruktury technicznej Poor state of technical infrastructure	42	20,0
Bezrobocie Unemployment	33	15,7
Ograniczenia wynikające z działań prośrodowiskowych Limits resulting from environmental activities	18	8,6
Zła sytuacja w rolnictwie Poor situation in agriculture	16	7,6
Niekompetencja urzędników Incompetency of staff	6	2,9
Utrudnienia w przygranicznym handlu Barriers in border trade	3	1,4

Źródło: Badania własne.
 Source: Author's research.

Rys. 1. Działania, które powinny być podejmowane przez gminę w celu ożywienia gospodarczego w opinii respondentów

Fig. 1. Activities, which should be undertaken by district in order to economic development in respondents' opinions

Źródło: Badania własne.
 Source: Author's research.

Na pierwszym miejscu ankietowani wskazywali na pozyskanie środków finansowych z budżetu kraju (32,4% wszystkich odpowiedzi). W opinii mieszkańców władze gminy powinny to osiągnąć, przyciągając na swój teren inwestorów z zewnątrz, oferując im ulgi podatkowe i zwalniając z części opłat. Dalej w badaniach ankietowani wskazywali na konieczność stworzenia systemu stałej współpracy przygranicznej na szczeblu samorządowym pomiędzy gminami polskimi i litewskimi (z uwagi na sytuację polityczną i odmienną koncepcję rozwoju gospodarczo-administracyjnego Białorusi prawie żaden z ankietowanych nie wskazywał na możliwości stałej współpracy na poziomie gminnym pomiędzy tym państwem a Polską). Ankietowani podkreślali, że zauważalne są działania mające na celu łagodzenie niekorzystnych skutków istnienia granicy (m.in. likwidacja barier administracyjnych po wejściu do strefy Schengen, środki finansowe UE przeznaczone na rozwój „ściany wschodniej” i obszarów peryferyjnych) i przewyższanie skutków położenia regionu granicznego na obrzeżach państw dla poprawy warunków życia ludności. Podejmowane działania polegały głównie na rozwoju przygranicznego handlu, niemniej jednak widziano działania samorządów i ich efekty o charakterze społecznym czy kulturalnym. Dlatego też prawie 20% rolników widziało sens podejmowania działań promocyjnych w kraju i za granicą i przedstawiania miejsca swego zamieszkania jako obszaru atrakcyjnego i dla potencjalnych inwestorów, i turystów, czemu ma sprzyjać rozwój funkcji turystycznych w gminie (22,8% respondentów). Została także odpowiednio doceniona przez mieszkańców rola pomocy unijnej w rozwoju obszarów wiejskich (25,4%). Ta forma pomocy „wrosła” na stałe w świadomość mieszkańców, widoczne są jej efekty, choć obiektywnie należy przyznać, że na badanym obszarze wciąż niezbyt liczne. Kolejne działania (pomysły) dotyczyły zbudowania lepszej lub modernizacji istniejącej infrastruktury technicznej (26,2%).

Poprawa infrastruktury wiąże się bezpośrednio z próbą pozyskania inwestorów. Trudno jest bowiem oczekiwać, że ktoś zdecyduje się inwestować pieniądze w teren, do którego np. nie można dojechać. To właśnie jest jedną z bolączek polskich obszarów peryferyjnych, tworzących tzw. błędne koło. Poprawa infrastruktury zależy od pozyskania środków, które zależą od inwestorów, którzy nie pojawią się, gdy nie ma infrastruktury.

Istotna jest (wprawdzie niewielka) próba wykorzystania posiadanych zasobów przyrodniczych. Ponad 5% odpowiedzi dotyczy promocji walorów krajoobrazowo-przyrodniczych gminy oraz rozwoju ukierunkowanego na powstawanie na terenie gminy nowych gospodarstw agroturystycznych. W tym ostatnim przypadku jest to raczej mało prawdopodobne, o ile nie zmieni się podejście władz gminnych do kwestii związanych z turystyką. Jak wynika z innych badań autora [Mickiewicz i Mickiewicz 2007], środki pieniężne przeznaczane na finansowanie działalności gminy rzadko kiedy kierowane są na rozwój agroturystyki. Korzystne byłoby zatem opracowanie na szczeblu gminy bilansu wpływów i wydatków oraz dochodów budżetowych związanych z turystyką. Dałoby to możliwości i podstawy przygotowania szczegółowych planów rozwoju turystycznego gminy.

W urzędach gminy brak też oddzielnych stanowisk do spraw turystyki lub agroturystyki, których zadaniem powinna być pomoc społecznościom lokalnym w rozpoznawaniu możliwości działania, uruchamiania działalności turystycznej, ogólnie mówiąc – w utrzymywaniu społeczności wiejskiej w stanie ciągłej gotowości. Powołanie takiego programu umożliwiłoby realizację programu turystycznego rozwoju gminy oraz stałą jego kontrolę.

PODSUMOWANIE

Jak wynika z przeprowadzonych badań, blisko 70% mieszkańców gmin wiejskich Euroregionu Niemen uważa, że najważniejszym czynnikiem mogącym przyczynić się do rozwoju ich gminy są zasoby naturalne, co powinno też być priorytetem działania władz lokalnych. Kolejnymi atutami, zdaniem respondentów, są położenie (głównie gminy z pasa nadmorskiego i granicznego), turystyka oraz rynki zbytu. Podkreślanie tak wielkiej roli przestrzeni geograficznej, ukształtowania i rzeźby terenu wynikało z faktu, że ankietowani byli mieszkańcami gmin atrakcyjnych turystycznie. Należy jednak pamiętać, że o sukcesie gminy nie zawsze decydują dobre położenie, surowce, krajobraz przyciągający turystów, dotychczasowy poziom zagospodarowania czy kapitał – chociaż waga tych czynników w wielu wypadkach jest bardzo znacząca. Na liście polskich gmin, które odnotowują sukcesy, coraz częściej znajdują się takie, które nie posiadają wyżej wspomnianych atutów. Niemniej jednak w atrakcyjności gminy mieszkańcy widzą podstawę rozwoju społeczno-gospodarczego i na tej podstawie, ich zdaniem, należy pozyskiwać środki finansowe.

Na podkreślenie zasługuje także fakt, że ankietowani zauważali, że wykorzystanie posiadanych zasobów w dużej mierze zależy od sprawności lokalnej administracji. Wydaje się, że Euroregion, a w szczególności gminy do niego należące, powinny odgrywać dużą rolę w rozwiązywaniu problemów społeczno-gospodarczego rozwoju obszarów nadgranicznych, podnosić jakość zasobów pracy, wpływać na poprawę niekorzystnych zjawisk demograficznych, wspierać rozwój kapitału ludzkiego i przyczyniać się do wzrostu przedsiębiorczości. Rola ta powinna polegać głównie na intelektualnym wspieraniu działalności instytucji i organizacji lokalnych i regionalnych, doradzaniu i ułatwianiu nawiązywania kontaktów między państwami uczestnikami.

Mieszkańcy Euroregionu Niemen widzą działania władz gminnych w celu aktywizacji społeczno-gospodarczej zamieszkiwanego przez nich obszaru. Zauważają nowe możliwości i mechanizmy finansowania rozwoju, rozbudowy infrastruktury technicznej i społecznej ze środków Unii Europejskiej. Czują się odpowiedzialni za miejsce, w którym żyją i dlatego chętnie wskazują na nowe możliwości działań, jakie powinny być podejmowane przez władze lokalne, wskazują, które bariery rozwoju należy likwidować. Wydaje się, że integracja Polski z Unią Europejską wpłynęła także na zmiany w mentalności mieszkańców badanego obszaru. Znikła, tak powszechna 10 lat temu, postawa roszczeniowa, oczekiwanie, że rola władz gminnych polega tylko na rozdysponowaniu, zbyt małych jak na potrzeby, środków finansowych. Obecnie niektórzy mieszkańcy włączyli się w proces rozwoju gminy i widzą rolę władz gminnych we właściwym zarządzaniu gminą, a także swój wpływ na kształtowanie procesów społeczno-gospodarczych na tym terenie.

PIŚMIENNICTWO

- Gierszewska G., Romanowska M., 2005. Analiza strategiczna przedsiębiorstwa. PWE, Warszawa.
- Kłodziński M. (red.), 2008. Wyzwania przed obszarami wiejskimi i rolnictwem w perspektywie lat 2014–2020. IRWiR, Warszawa.
- Mickiewicz B., Gotkiewicz W., 2008. Ochrona środowiska na terenach rolniczych Euroregionu Niemen. Ochrona Środowiska i Zasobów Naturalnych, Nr 37. Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, 205–214.

Mickiewicz B., Mickiewicz A., 2007. Socio-economic problems of rural areas development of „Nysa” Euroregion. *Economic Science for Rural Development*, No. 12, Agricultural University in Jelgava, Latvia, 137–141.

Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2008. 2009. GUS, Warszawa.

Rosner A. (red.), 2007. Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian. IRWiR, Warszawa.

ROLE OF RURAL DISTRICTS SELF-GOVERNMENT LOCATED ON EUROREGION NIEMEN IN SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT (IN INHABITANTS’ OPINIONS) – OWN STUDIES

Abstract. The paper presents opinions of rural districts’ inhabitants, which are located on Euroregion Niemen area concerning role of self-government in socio-economic development of these areas. There was made an assumption that rate of socio-economic development of rural districts located on researched area depends mostly on activity of local self-government. The active position of districts’ offices, mostly in sphere of financial means gaining and their rational use has a significant influence on increase of competitiveness of inhabitants, contributes to economic movements of these terrains and brings many economic profits for rural districts such ones like new places of work, what gradually cause often possible social conflicts. The inquired inhabitants of Euroregion Niemen districts pointed barriers of development, chances, which should be used by local self-governments and solid activities, which in their opinions, should be undertaken in order to further movements and economic development.

Key words: Euroregion Niemen, local self-government, rural areas, socio-economic development, barriers and chances of development

Zaakceptowano do druku – Accepted for print 15.05.2009